

Andreja Vezovnik

Reece Jones: Nasilne meje: Begunci in pravica do gibanja. Ljubljana: Založba *cf., 2017. Prevod, Ana Kralj. ISBN: 978-961-257-085-9, 20 EUR.

Reece Jones, ameriški politični geograf mlajše generacije, se v svoji knjigi *Nasilne meje*, ki je izvorno izšla leta 2016 pri sloviti družbenokritični založbi Verso, loti kompleksne teme. Kot priča že naslov knjige, se želi lotiti povezave med mejami sodobnih nacionalnih držav in nasiljem, ki nastane kot posledica te ureditve. K pisanju ga je vzpodbudila predvsem migracijska situacija (namenoma ne uporabljam besede »kriza«), ki je v Evropi nastala v letu 2015. Reece se zaveda, da so mediji in politika igrali močno vlogo pri tem, da je nasilje na mejah postalo novo naravno stanje, in temu se skuša zoperstaviti. Opoška namreč predstavi, da so meje naravni del človeškega sveta ter da migracije poganjajo predvsem tihotapci in trgovci z ljudmi. Zanj meja ustvarja ekonomske in pravne prekinitve, ki smo jih začeli razumevati kot njen zaščitni znak, kar spodbuja gibanje ljudi, dobrin, drog, orožja in denarja čeznjo, pravi Reece. Utrjevanje meje z novimi varnostnimi praksami je vir nasilja, ne pa odgovor nanj, zatrjuje.

Knjiga se začne z zgodbo s terena. Reece opisuje kratek obisk Maroka in tamkajšnje mladeniče pri njihovem vratolomnem poskusu prečkanja maroško-španske meje. Takoj dobimo vtis, da bo knjiga pravzaprav sestavljanka etnografskih študij primerov mej, ki jo avtor tudi sam napove. V uvodu omenja, da je knjiga produkt terenskega raziskovanja dogajanja na mejah, ki temelji na opazovanju in intervjujih z migranti, uradniki, pričami ipd. Terenske raziskave naj bi potekale v Bangladešu, Indiji, Izraelu, Palestini, ZDA, Mehiki, Kaliforniji, Angliji, Maroku itd. Sodeč po uvodu, lahko bralka pričakuje predvsem natančen popis tehnologij nasilja, ki se dogajajo na mejnih področjih prej naštetih držav. Vendar pa v resnici knjiga bolj malo prostora namenjenega konceptualizaciji sodobne meje, še manj pa konceptualizaciji nasilja. Pravzaprav to delo popolnoma izpušča kakršnokoli teoretizacijo nasilja, čeprav je bilo o pojmu nasilja v zgodovini kritične politične misli napisanega že zelo veliko relevantnega čtiva. Razlog, zakaj uvodu ne sledi poklon tej bogati teoretski razpravi, torej neke vrste teoretsko poglavje, ki bi vzpostavilo podstat celotnemu delu in mu dalo tudi epistemološki okvir, iz katerega bi nato izšle natančne študije primerov, osnovane na poglobljenem raziskovanju terena, bralki ostane neznan. Namreč, v nadaljevanju ni odsotna samo konceptualizacija meje ali nasilja, temveč vsakršna teoretska razprava v celoti. Še več, niti objavljenih raziskav s terena ne dobimo v pričakovani obliki. Namesto tega se avtor najprej loti Evropske unije in njenih mej. Popelje nas na območje Gibraltarja in na podlagi nekaj pričevanj domačinov predoči kratko zgodbo o sodobni migraciji Maročanov. Pri tem nimamo občutka, da bi šlo za natančno terensko raziskavo prehajanja meje, temveč za sporadično prvoosebno zgodbo, ki jo je moč napisati ob kratkem postanku na lokaciji in po kratkem pogovoru s pričami.

Zgodba se nato kmalu pomakne na sistemsko raven, ko avtor bralki servira predvsem statistične podatke »evropske migracijske krize« in nekaj sistemskih rešitev, ki jih ima EU

pri spopadanju z migracijami. Po nekaj osnovnih opredelitvah pojmov, npr. migrant vs. begunec, dobimo tudi nekaj malega političnega konteksta, ki bralki nudi bežen vpogled v vzroke migracij.

Po približno četrtini knjige se na strani 43 nenadoma znajdemo na meji med Mehiko in ZDA. Preskok iz Maroka v ZDA pravzaprav ni jasen. Zakaj se Reece loteva tako različnih meja, bi lahko imelo eno samo razlogo, in sicer da avtor s primerjavo išče neko ontologijo nasilne meje. To bi njegovo delo verjetno naredilo bolj znanstveno legitimno. A občutek imam, da Reece ne pojasni natančno, kako se je znašel na vseh obravnavanih mejah in zakaj obravnava ravno omenjene. Kakšne nasilne učinke te meje proizvajajo, bi bilo šele treba sistematično raziskati, da bi lahko odgovorili na vprašanje, ki očitno žuli tudi Reecea, to je ali lahko govorimo o nasilju kot o učinku meje kot o nečem univerzalnem. Ta misel je v delu sicer implicirana, a ni empirično in teoretsko podprta. Tako tudi v drugem poglavju sledi pretežno sistemski opis državnega aparata in njegovega delovanja na meji, kot tudi statistike prehodov, deportacij, smrtnih žrtev med migranti itd.

V tretjem poglavju se prestavimo na palestinsko-izraelsko mejo, kjer je zgodba konflikta upovedena skozi primer pričevanja palestinske družine Abu Rahma. V naslednjih razdelkih tretjega poglavja avtor na hitro oplazi še primere iz Bangladeša, Indije in Avstralije. Nato pa razpravo sklene z ugotovitvijo, da večina držav pri nadziranju svojih meja uporablja nasilje, ne da bi trditev zares podkrepil s sistematično zbranimi empiričnimi podatki.

V četrtem poglavju se zdi, da se avtor želi posvetiti ekonomskim vzrokom migracij. Poglavje začne z zgodbo o škotski družini Carnegie, ki je v 19. stoletju migrirala v ZDA in tam uresničila svoje ameriške sanje. Reece migriranje družine Carnegie primerja s fenomenom sodobnih migracij. Kljub temu da nekaj podobnosti seveda lahko vidimo, pa taka primerjava zahteva bolj dosledno razdelavo okoliščin. Ekonomski razlogi za migracije ga v nadaljevanju zanimajo tudi skozi historično perspektivo, zato se avtor poglobi v zgodovino suženjstva in tlačanstva. Lahkotno se sprehaja med 14. in 20. stoletjem, med ZDA in Anglijo. V razpravo vplete še problem državljanstva, osebnih dokumentov in globalnega mejnega režima. Ponovno se zdi, da bralki ni sposoben dovolj neposredno pojasniti, kakšen pomen imajo tovrstni ekskurzi pri razdelavi fenomena nasilnih mej.

Podobno je s petim poglavjem, v katerem avtor najprej razpravlja o kmečkih uporih v Angliji. Zdi se, da je njegov namen problematizirati zasebno lastnino in iz nje izhajajoče prakse kolonializma ter postkolonialno ustvarjanje »arbitrarnih mej« in »umetnih držav« (str. 137), ki naj bi evropskim državam omogočili utrjevanje oblasti na njihovem ozemlju. Poglavje se sklene s problematizacijo razmejevanja in prilaščanja oceanov. V šestem poglavju se znova znajdemo v sodobnem času. Reece se v njem osredotoči na ekonomski problem globalnega suženjstva, ki vlada v proizvodnji dobrin, ki jih ekonomsko šibkejše države proizvajajo za razvite. Omenja razmere v »sweat shopih«, v katerih delavke šivajo oblačila za globalne verige, kot so Benetton, Walmart, Mango, Zara, H&M itd. Reece potegne primerjavo z razmerami v čikaški mesni industriji pred več kot stoletjem, nato pa razvoj ameriškega kapitalizma razlaga predvsem skozi priz-

mo izkoriščanja poceni delavne sile, ki so jo ameriška podjetja s pridom izkoriščala najprej doma, nato pa na globalni ravni. Sedmo poglavje se sklene z razpravo o podnebnih spremembah in okoljskih problemih. Razprava se razteza od upravljanja držav s skupnimi viri do posledic, ki jih ima vzpostavljanje mej na okolje. Reece problem vidi predvsem v kapitalistični drži držav nosilk svetovne oblasti, ki pred potrebami planeta prednost dajejo svoji suverenosti, kar počnejo tudi s tihim prikimavanjem brezzobega tigra, Združenih narodov.

Knjigo sklene ideja o gibanju, torej migriranju, kot političnem dejanju. V tem poglavju Reece dokazuje, da je migriranje pravzaprav temeljna značilnost človeštva, ki pa jo omejuje nacionalna država s postavitvijo mej. Njegova vizija svetovne politične ureditve se giblje v smeri sveta brez mej in brezpogojne pravice do gibanja. Gre za utopično idejo, ki pa bi potrebovala bistveno daljšo razdelavo, kot jo na petih straneh navrže Reece.

Vtise o knjigi lahko sklenem takole: Gre za razpravo, ki v resnici ni ne teoretsko niti empirično dovolj podprta, da bi bila lahko dovolj prepričljiva. Gre za dokaj površinski pregled tem, ki za Reecea zadevajo problem nasilne meje. Avtorjeva ambicioznost, ki se kaže v oziranju na najrazličnejše primere, kraje, probleme in zgodovinska obdobja, se tu kaže prej kot šibkost kakor prednost. Knjiga zato deluje nefokusirano in nepoglabljeno. Bralka, ki že ima osnovno družboslovno izobrazbo, iz nje ne bo izvedela kaj bistveno novega. Tudi prispevek k študijam migracije je pri tem delu precej omejen, saj, kot že povedano, delo problema ne naslavlja dovolj teoretsko in metodološko izostreno, da bi iz osnovne ideje lahko izvilo novo znanje. Prav zato se mi vseskozi pojavlja vprašanje, komu je delo pravzaprav namenjeno. Laična javnost se bo pri branju verjetno izgubila v nerelevantnih podrobnostih in premalo ekspliciranih poantah, akademski javnosti pa se delo utegne zdeti konceptualno banalno. Zgoraj podpisana bralka se ob branju ni mogla znebiti občutka, da gre za nekakšno »arm chair« analizo, iz katere ne izvemo niti tega, kako sta nasilje in meja v knjigi konceptualizirana. Vtis nekoliko popravi spremna beseda Mojce Pajnik, ki je verjetno ugotavljala podobno in je posledično to pomanjkljivost skušala odpraviti z nekaj teoretskimi vpogledi in predvsem s poskusi, da Reeceove »loose ends« splete skupaj in skuša pojasniti temeljne ideje tega dela.